

Spiró György

NYARALNI MUSZÁJ

A Duna-partra érve nincs tovább út, gyalog kell menni a homokon, csupa gödör, bucka. A Duna koszosszürke, sehol egy stég, de fürödni úgysem lehetne. Ötvenes években létesített vállalati üdülők, sárgára festett földszintes pavilonok, itt-ott egy-egy elhagyatott mázsoka, libikóka. Nyár van, főszezon, de csak kevesen poroszkálnak kempingnadrágban, gumipapucsban csattogva, port verve, a kolbászsütő előtt öten-hatan ácsingóznak, ide már csak az jön nyaralni, aki nyaralni csak szeretne.

Terebélyes, az ötvenes évekből ott felejtett asszonyság fogad minket a hosszúkás, keskeny teremben, ebédlőre utalnak az asztalok és a székek, kultúrteremre a televízió, a terem végén bárpult: a helybelieknek kocsmá. Az asszonyság mosolyt erőltet magára, mit lehet tudni, kik vagyunk. Megrögzötten ismételteti, merre menjünk, hogy megtaláljuk az utolsó pavilon emeletén a kijelölt szobát, elmondja harmadszor, negyedszer, mintha az elmúlt harminc évben bárki egyszer is eltévedt volna. Megszolgálja a fizetését. Fölveszem a két bőröndöt, megindulunk a sárga kavicsúton.

Nyári szabadságok alkalmára rendszeresített vászoncipőjében tipegve jön mellettem. Lassan megyek, ő liheg az izgalomtól. Nyaralni fog, két hétig. Kiharcolta, pedig már nyugdíjas. Nagy diadal ez neki, valamit megint sikerült elintéznie. Az is diadal, hogy ott megyek mellette. Megmutathatta annak a terebélyes asszonyságnak, hogy őt a fia hozza, kocsival. A kocsit ugyan odébb kellett hagynunk, de azért látni való, hogy nem Pestről cipelem a bőröndöket gyalog. Mit lehet tudni, mire képesek ezek egy magányos, idős asszonnyal, esetleg apró előnyöket eredményezhet a fiúi jelenlét, mindenestre jobb, ha látják, hogy van neki hozzátartozója. És ha majd látogatói érkeznek, nem ide, hanem a lakásába, később, elmesélheti nekik, hogy én vittem ki, kocsival. Már az is győzelem, hogy ingyen jöhetett ki. Fizetségül az úton az életemről kérdezgetett, én pedig válaszoltam, ahogy az anya kérdéseire a fiúnak felelnie illik. Régi játék ez közöttünk, pár éve már egyikünk sem szegi meg a szabályait.

Boldogan fedezi fel, hogy van tusoló – nem fog tusolni –, helyeslően nyugtázza, hogy van a gyerekeknek homokozó – nem fog homokozni –, és elégedett a viszonylagos renddel és tisztasággal. Örül, hogy kevesen lézengenek a hiánytalan kerítésen belül, s hogy a szobák többsége lakatlan. Nem szereti a tömeget, fél. Elérünk az emeletes pavilonig, megtaláljuk a bejáratot éppen azon az oldalon, amelyet a terebélyes asszonyosság az emlékezetünkbe ajánlott, felmegyünk a lépcsőn, a folyosó végén megtaláljuk a kijelölt szobát, anyám a zárba illeszti a kulcsot, megforgatja, diadalmasan fellélegzik: bevaló.

A szobában három dívány, egy szekrény, egy asztalka, egy szék, és van erkély is, az ajtaja szabályosan nyílik, az erkélyen két nyugágy. Kijelöli a díványt, amelyen aludni fog, a másik kettőre rakom a bőröndöket. Kezd kipakolni. Kiskabát. Szvetterek. Blúzok. Kosztümök. Cipők. Papucsok. Törülközők. Ácsorgok, most még nem lehet elmenni, anyám pakolja a nyári ruhatárát, ideges, mert kevés az akasztó, szűk a szekrény, én pedig kitalálom a megoldást: el kell mennem megkeresni a vécét.

A folyosó másik végén találok. Beveszem magam az egyik fülkébe, lehajtom a deszkát, leülök, keresztbe vetem a lábamat, rágyújtok. Itt kihúzhatom egy darabig.

Mindig így nyaraltunk.

Anyámnak külön nyaralóruhái voltak, és volt külön utazóruhája: rózsaszínű, buggyos sort, fehér bokafix zokni, elől kivágott vászoncipő, áttört, horgolt rövid ujjú blúz. A nyári ruhatárát mindig a régi, nagy, kerek, fekete kalapdobozba kellett pakolni, és oda mást nem is lehetett. A vonaton mindig muszáj volt kávé inni termoszból, és vas-tag vajás kenyerek közé sajtolt párizsit és zöldpaprikát kellett enni az utazás alatt, az útra való ételnek és italnak pedig már előző nap el kellett készülnie. Anyámon mindig napokkal előbb kitört az úti láz, és a feszültség otthon még elviselhetlenebb lett a szokásosnál. És mindig olyan volt a nyaralás, mintha otthon maradtunk volna, csak apám alhatott néha ebéd után egy kicsit, de munkát mindig vinnie kellett magával oda is, anyám pedig mindig hiányolta az otthoni kényelmet, valami sose klappolt, valamit sose kapott meg, ami szerinte járt volna. A megpróbáltatásokat mégis hősiesen tűrte, mert igenis meg kell követelni az élettől, hogy évente két hetet nyaralhasson. Ebből soha nem engedett. Ha már a férje nem futott be akkora karriert, amilyenre számított, amikor hozzáment, legalább a nyaralásnak meg kellett

lennie. És mindig talált az ilyen szakszervezeti üdülőkben olyanokat, akikkel két hétig esténként kanasztázni lehetett, és előttük úgy öltözhetett és úgy viselkedhetett, mintha egy sikeres férfi úriasszony felesége lenne. Ez volt a nyaralások értelme. És emlékezni lehetett rájuk egész évben, a következő úti lázig.

Lassan fogtam fel, miért kell nekünk minden évben hisztérikusan nyaralnunk. Ezekből nagy nehezen kivontam magam. Apám halála után anyám egyedül járt nyaralni egy ideig, majd nekem némi nevem lett, és neki eszébe jutott, hogy velem vitesse ki magát. Hátha valamelyik terebélyes asszonyság, beírva a nevét a nagykönyvbe, egyszer felkapja a fejét, és megkérdi, nem rokona-e annak az illetőnek, mire anyám, arcán könnyű pírrel, kitérőleg és kurtán azt felelheti, de igen. És rám emelheti a szemét diadalmasan. És a léte, két hétre legalább, ismét igazolást nyer.

Ülök a vécén, és életemben először fiúi gyűlölet nélkül látom magam előtt anyám életét. Soha nem tudott szeretni senkit, és önmagát is bután, ügyefogyottan szerette. Boldog lehetett volna, ha képes szeretni apámat, de nem volt képes.

Odakint valaki vizet ereszt a mosdóba, kezet mos; én gondosan felhajtom az ülőkét, hogy csattanjon, majd lehúszom a vizet, zubog. Várok, mintha öltöznék. Kilépek a fülkéből. Anyám a kezét törli, kutatva néz rám, én rámosolygok. Elpanaszolja: az ágya mellett rossz a konnektor, pedig elhozta a kislámpát, esténként olvasni akar, de rossz a konnektor. Megnyugtatom, hogy biztosan megjavítják.

Most már eleget voltam vele, mehetek.

Az asszonysággal tisztázzuk, hogy a konnektor megjavítandó. Elkísér a kapuig, de belül marad a kerítésen, ez az üdülő most már két hétig az övé, kiharcolta magának. A poros útról visszanézek, rámosolygok, integetésre lendítem a kezem. Ő is integet boldogan, tarkójában érzi az asszonyság pillantását. Neki fia van, és integethet utána. Picike, zsugorodó, törékeny öregasszony. Csámpásan áll a vászoncipőjében, már alig éri a földet.

Megyek, nem nézek hátra, és fura tisztelet ébred bennem anyám iránt. Voltak bámulatatos pillanatai nehéz helyzetekben, amikor váratlanul bátran és célszerűen kezdett működni, például '56-ban, megapám haldoklása idején, de ez most valami más. Karsztos vidéken, ahol talajnak nyoma sincs, veszi észre az ember elképedve, hogy a kövek hasadékaiban, gyökerüket szinte a levegőbe mélyesztve, zöld valamik léteznek makacsul.

Sárgára festett, jellegtelen, kietlen pavilonok az érdektelen Dunaparton. Ez hát a színhely, ahol anyám utolsó nyaralásai egyikét kiharcolta magának. Jelentős színhely. Még egyszer körülnézek, hogy megjegyezzem.

(Holmi, 2004/3.)

SPIRÓ GYÖRGY 1946-BAN SZÜLETETT BUDAPESTEN. VERSET, PRÓZÁT ÉS DRÁMÁT, TANULMÁNYT EGYARÁNT ÍR, MŰFORDÍTÁSSAL FOGLALKOZIK. JÓZSEF ATTILA-DÍJAS.